

ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΑΝΟΙΚΤΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ
ΣΠΟΥΔΕΣ ΣΤΟΝ ΕΛΛΗΝΙΚΟ ΠΟΛΙΤΙΣΜΟ
ΕΛΠ 45: ΝΕΟΕΛΛΗΝΙΚΗ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑ
ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΠΑΡΧΕΣ ΩΣ ΤΟΝ 18^ο ΑΙΩΝΑ
ΠΡΩΤΗ ΓΡΑΠΤΗ ΕΡΓΑΣΙΑ 2021-2022

Θέμα:

Αφού μελετήσετε από το *Ανθολόγιο Κειμένων* τα παρακάτω αποσπάσματα:

Διγενής Ακρίτης: στίχοι 1482-1500 (σ. 15), στ. 1618-1666 (σ. 18-19)

Καλλίμαχος και Χρυσορρόη: στίχοι 415-438 (σ. 28)

Λίβιστρος και Ροδάμνη: στίχοι 27-43 (σ. 33-34)

Θησις: αρ. 126 (σ. 43)

Διήγησις του Αλεξάνδρου: στίχοι 2591-2632 (σ. 53-54)

α) να εξετάσετε τη σχέση του *Διγενή Ακρίτη* με το ερωτικό/περιπετειώδες μυθιστόρημα, σχολιάζοντας παράλληλα το θέμα της κατάταξης του έργου στο γραμματειακό του είδος.

β) να εντοπίσετε τα ρεαλιστικά και τα φανταστικά/παραμυθιακά στοιχεία στα αποσπάσματα και να τα σχολιάσετε με βάση τη φυσιογνωμία του κάθε έργου και της λογοτεχνικής παράδοσης στην οποία ανήκει.

γ) να σχολιάσετε την τεχνική των περιγραφών («εκφράσεων»), με βάση γλωσσικά και υφολογικά στοιχεία. Χρησιμοποιείτε συγκεκριμένα παραδείγματα ως παραθέματα (λέξεις, φράσεις κλπ).

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Περιεχόμενα

1. Εισαγωγή	3
2. <i>Διγενής Ακρίτης</i> : Ειδολογική ένταξη και σχέση του κειμένου με το ερωτικό/περιπετειώδες μυθιστόρημα.....	3
3. Ρεαλιστικά και φανταστικά/παραμυθιακά στοιχεία στον <i>Διγενή Ακρίτη</i> και στις ερωτικές μυθιστορίες της πρώιμης δημόδους λογοτεχνίας.....	5
4. Η ρητορική τεχνική των «εκφράσεων»	7
5. Συμπεράσματα	8
Βιβλιογραφία	9

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Πρότυπη εργασία

1. Εισαγωγή

Πολλοί μελετητές έχουν υποστηρίξει πως ο *Διγενής Ακρίτης* αποτελεί το πρώτο σωζόμενο κείμενο της νεοελληνικής λογοτεχνίας, οι αρχές της οποίας τοποθετούνται στον 11ο αιώνα.¹ Η παρούσα εργασία επικεντρώνεται σε ένα αντιπροσωπευτικό σώμα κειμένων της πρώιμης νεοελληνικής λογοτεχνίας και συγκεκριμένα στον *Διγενή Ακρίτη* και στις ερωτικές/περιπετειώδεις μυθιστορίες της υστεροβυζαντινής περιόδου με τίτλους *Λίβιστρος και Ροδάμνη*, *Καλλίμαχος και Χρυσορρόη*, *Θησις* και *Διήγησις του Αλεξάνδρου*. Ειδικότερα, στο πρώτο κεφάλαιο θα διερευνηθεί ο ειδολογικός χαρακτηρισμός του *Διγενή Ακρίτη* και η σχέση του κειμένου με το ερωτικό/περιπετειώδες μυθιστόρημα. Στη συνέχεια, θα εντοπιστούν τα ρεαλιστικά και φανταστικά/παραμυθιακά στοιχεία στα αποσπάσματα των υπό μελέτη κειμένων, ενώ στο τρίτο κεφάλαιο θα σχολιαστεί η τεχνική των «εκφράσεων» στα εν λόγω έργα μέσα από αντιπροσωπευτικά παραδείγματα.

2. *Διγενής Ακρίτης*: Ειδολογική ένταξη και σχέση του κειμένου με το ερωτικό/περιπετειώδες μυθιστόρημα

Στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία, τις «άκρες» του κράτους φύλαγαν οι ακρίτες, οι οποίοι φημίζονταν για το υπέρμετρο θάρρος και τα ανδραγαθήματά τους. Πολεμούσαν με τους Άραβες, με τους τοπικούς άρχοντες, αλλά και με τους απελάτες, που ήταν ορκισμένοι εχθροί των Ακριτών.² Γύρω από τα κατορθώματα των ακριτών άρχισαν από πολύ νωρίς να πλάθονται διάφοροι θρύλοι και τραγούδια επικής μορφής, τα λεγόμενα ακριτικά τραγούδια, για τα οποία οι μελετητές εικάζουν ότι κατά τον 12ο αιώνα κάποιος άγνωστος λόγιος τα συνέλεξε και τα επεξεργάστηκε, ώστε να συνθέσει ένα εκτενές επικό ποιητικό έργο με μυθιστορηματικό χαρακτήρα.³ Το κείμενο στις

¹ Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Εγχειρίδιο μελέτης*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σ. 41.

² Ζωή Γεωργιάδου, «Εισαγωγή» (Για το έργο *Διγενής Ακρίτης*), σ. 2. Διαθέσιμο στο: <http://georgakas.lit.auth.gr/dimodis/images/pdf/E089.pdf>

³ Τασούλα Μαρκομιχελάκη, «Εισαγωγή: Από τον *Διγενή* στα *Άνθη Ευλαβείας*: έξι αιώνες ελληνικής δημόδους λογοτεχνίας», σ. 5. Διαθέσιμο στο: http://georgakas.lit.auth.gr/dimodis/images/Markomichelaki_Eisagogi.pdf

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

διάφορες παραλλαγές του χωρίζεται σε 8 ή 10 βιβλία. Αξιοσημείωτο είναι το γεγονός ότι οι παραλλαγές παρουσιάζουν σημαντικές διαφορές μεταξύ τους, ενώ οι παλαιότερες και πιο μελετημένες είναι αυτές της Grottaferrata και του Escorial.⁴

Το γεγονός ότι το κείμενο είναι αρκετά πρώιμο γέννησε από νωρίς πλήθος φιλολογικών προβλημάτων, ένα εκ των οποίων είναι και η ένταξή του σε ένα συγκεκριμένο γραμματειακό είδος.⁵ Όταν ο *Διγενής* ανακαλύφθηκε και εκδόθηκε για πρώτη φορά, χαρακτηρίστηκε από πολλούς «έπος των νεωτέρων Ελλήνων».⁶ Ωστόσο, ο γραμματολογικός χαρακτήρας του έργου δεν έχει ξεκαθαριστεί πλήρως, καθώς πολλοί υποστηρίζουν ότι είναι έπος, ενώ άλλοι ότι είναι μυθιστόρημα.⁷ Αρχής γενομένης, ο Αλεξίου, ο οποίος θεωρεί την παραλλαγή Escorial ως την πιο αξιόπιστη, τονίζει τον επικό χαρακτήρα του έργου, υπογραμμίζοντας μια σειρά από στοιχεία επικής τεχνικής, τα οποία απαντώνται στον *Ακρίτη*.⁸ Ο επικός χαρακτήρας του έργου είναι φανερός στις σκηνές των μαχών και στις αφηγήσεις των ανδραγαθημάτων του ήρωα και δικαιολογείται από τη σχέση του κειμένου με την ηρωικού χαρακτήρα ακριτική ποίηση.⁹

Από την άλλη μεριά, η παραλλαγή της Grottaferrata παρουσιάζει περισσότερα μυθιστορηματικά στοιχεία, όπως είναι τα ρητορικά στοιχεία που απαντώνται στις λόγιες και δημώδεις βυζαντινές μυθιστορίες του 12ου αιώνα, δηλαδή «εκφράσεις» (εκτενείς περιγραφές), μακροσκελείς προτάσεις, σύνθετα επίθετα, διαλόγους, ερωτικές δοκιμασίες, σχόλια του ποιητή, ηθικολογικούς μονολόγους, στοιχεία που δίνουν στην αφήγηση έναν ηθικοπλαστικό και διδακτικό χαρακτήρα.¹⁰ Ένα ακόμη στοιχείο που καθιστά τον *Διγενή Ακρίτη* αρκετά συγγενή με το είδος του μυθιστορήματος είναι τα στιγμιότυπα ειρηνικής ζωής, με έμφαση στις ερωτικές εικόνες μεταξύ του ήρωα και της μέλλουσας γυναίκας του.¹¹ Μάλιστα, στον *Διγενή Ακρίτη* παρατηρούμε δύο ζευγάρια, αφενός την ένωση του πατέρα του Διγενή, Μουσούρ, με τη μητέρα του Ειρήνη στην αρχή του έργου και στη συνέχεια την ένωση του Διγενή με την αγαπημένη

⁴ Μαρκομιχελάκη, ό.π., σ. 5.

⁵ Αθήνη, κ.ά., ό.π., σ. 48.

⁶ Γεωργιάδου, ό.π., σ. 4.

⁷ Γεωργιάδου, ό.π., σ. 3-4.

⁸ Αθήνη, κ.ά., ό.π., σ. 48.

⁹ Γεωργιάδου, ό.π., σ. 4.

¹⁰ Βασίλειος Κατσαρός, Μαρία Πέττα, Γιασμίνα Μουσειδου, Τριανταφυλλιά Γιάννου & Γιώργος Δανέζης, *Γράμματα Ι: Αρχαία Ελληνική και Βυζαντινή Φιλολογία. Βυζαντινή Περίοδος*, τόμ. Γ', ΕΑΠ, Πάτρα, 2001, 209.

¹¹ Γεωργιάδου, ό.π., σ. 4.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

του Ευδοκία.¹² Η παρουσία των ερωτικών ζευγαριών είναι το βασικότερο θεματικό μοτίβο που απαντάται στις μυθιστορίες.

Το σίγουρο είναι ότι μέχρι και σήμερα οι απόψεις των μελετητών εξακολουθούν να είναι διχασμένες.¹³ Πολλοί εμμένουν στον υβριδικό χαρακτήρα του κειμένου, εντάσσοντάς το στο γραμματειακό είδος της επικής μυθιστορίας.¹⁴ Τον διττό χαρακτήρα επισημαίνει μεταξύ άλλων ο Roderick Beaton, ο οποίος τονίζει πως τα μυθιστορηματικά στοιχεία που απαντώνται στον *Διγενή Ακρίτη* φέρουν το έργο πιο κοντά στις ερωτικές μυθιστορίες, για τις οποίες θεωρείται πρόδρομος. Κατά τον Κεχαγιόγλου, τέλος, ο *Διγενής* είναι ένα έμμετρο αφηγηματικό κείμενο, το οποίο παρουσιάζει περισσότερα επικά στοιχεία κατά τη δημοδέστερη παράδοσή του (παραλλαγή Escorial), ενώ στη λογιότερη (παραλλαγή Grottaferrata) συνδυάζει λόγια και μυθιστορηματικά στοιχεία.¹⁵

3. Ρεαλιστικά και φανταστικά/παραμυθιακά στοιχεία στον *Διγενή Ακρίτη* και στις ερωτικές μυθιστορίες της πρώιμης δημόδους λογοτεχνίας

Σύμφωνα με τον Στυλιανό Αλεξίου, ένα χαρακτηριστικό της επικής τεχνικής είναι ο ρεαλιστικός της χαρακτήρας, σε αντίθεση με τον μαγικό/φανταστικό κόσμο των ερωτικών μυθιστοριών.¹⁶ Αυτός ο ρεαλιστικός χαρακτήρας είναι άρρηκτα συνυφασμένος με το ιστορικό πλαίσιο του έργου, το οποίο βλέπουμε να αποτυπώνεται ξεκάθαρα στο πρώτο απόσπασμα, στο οποίο παρουσιάζεται η μάχη του *Διγενή* με τους απελάτες – οι οποίοι, όπως γνωρίζουμε από τις ιστορικές μας γνώσεις, ήταν ορκισμένοι εχθροί των ακριτών – και με την αμαζόνα Μαξιμού. Ένα ακόμα ρεαλιστικό στοιχείο που απαντάται στον *Ακρίτη* είναι η ερωτική συνεύρεση του ήρωα με τη Μαξιμού («Και επέξευσα τον μαύρον μου και λύω τ' άρματά μου και τό επεθύμα η Μαξιμού γοργόν της το εποίκα», στ. 1575-1576).¹⁷ Η μοιχεία του ήρωα, που αν και δεν κατονομάζεται ρητά, αλλά απλά υπονοείται, αποτελεί ρεαλιστικό στοιχείο.

¹² Αθήνη, κ.ά., ό.π., σ. 49.

¹³ Γεωργιάδου, ό.π., σ. 4.

¹⁴ Μαρκομιχελάκη, ό.π., σ. 5

¹⁵ Αθήνη, κ.ά., ό.π., σ. 49.

¹⁶ Αθήνη, κ.ά., ό.π., σ. 48.

¹⁷ «Βασίλειος Διγενής Ακρίτης», Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, Στ. Κακλαμάνης, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ανθολόγιο κειμένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σ. 17.

Σε αντίθεση με τον *Διγενή Ακρίτη*, στον οποίο τα φανταστικά/παραμυθιακά στοιχεία είναι σχετικά περιορισμένα λόγω του επικού του χαρακτήρα, στα υπόλοιπα αποσπάσματα των υπό εξέταση έργων μπορούμε να εντοπίσουμε πληθώρα φανταστικών/παραμυθιακών στοιχείων. Το γεγονός αυτό μπορεί να ερμηνευτεί μέσα από τη γραμματολογική ένταξη των κειμένων αυτών, τα οποία χαρακτηρίζονται ως «έμμετρες ερωτικές μυθιστορίες της υστεροβυζαντινής περιόδου», ονομασία που έχει αντικαταστήσει τον παλαιότερο χαρακτηρισμό τους ως «ιπποτικών μυθιστοριών».¹⁸

Συγκεκριμένα, στο είδος της δημόδους ερωτικής μυθιστορίας ανήκουν μεταξύ άλλων ο *Καλλίμαχος και Χρυσορρόη* και ο *Λίβιστρος και Ροδάμνη*. Όσον αφορά το πρώτο κείμενο, είναι έντονη σε αυτό η παρουσία ενός παραμυθιακού μοτίβου, όπως μπορούμε να αντιληφθούμε από τη μελέτη των στίχων 415-428.¹⁹ Πρόκειται για το «δρακοντόκαστρο», στο οποίο βρίσκεται αιχμάλωτη η κοπέλα («Και το κελλίν του δράκοντος ως εύρεν αφηγείται», στ. 415).²⁰ Αντίστοιχα, στον *Λίβιστρο και Ροδάμνη* παραμυθιακό στοιχείο η παρουσία του μαγεμένου αλόγου, το οποίο ιππεύει ο ήρωας, ο οποίος είναι δυστυχισμένος εξαιτίας της απουσίας της αγαπημένης του («φαρίν εκαβαλίκευεν», στ. 39).²¹

Ολοκληρώνοντας, η *Θησις* και η *Διήγησις του Αλεξάνδρου* ανήκουν στο είδος των ερωτικών/περιπετειωδών μυθιστοριών, που όμως έχουν ως πρότυπά τους αρχαιοελληνικούς μύθους ή μύθους των ελληνιστικών χρόνων και φέρουν έντονες τις δυτικές επιδράσεις.²² Αρχής γενομένης από το πρώτο έργο, στο υπό μελέτη απόσπασμα βλέπουμε πως στο επίκεντρο τίθεται η περιγραφή μιας γυναίκας. Συγκεκριμένα, η *Ιππόλυτα* παρουσιάζεται εξωραϊσμένη, σαν μια κοπέλα θαυμάσιας ομορφιάς και χάρης, σαν τις ηρωίδες των παραμυθιών («ήτο εις θαύμασμα έμορφη», «έμοιαζε αυγερινόν»)²³ Τέλος, στη *Διήγησις του Αλεξάνδρου* τα φανταστικά και παραμυθιακά

¹⁸ Μαρκομιχελάκη, ό.π., σ. 10.

¹⁹ «Καλλίμαχος και Χρυσορρόη», Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, Στ. Κακλαμάνης, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ανθολόγιο κειμένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σ. 28

²⁰ Αθήνη, κ.ά., ό.π., σ. 73.

²¹ «Λίβιστρος και Ροδάμνη», Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, Στ. Κακλαμάνης, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ανθολόγιο κειμένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σ. 34.

²² Αθήνη, κ.ά., ό.π., σ. 85.

²³ «Θησις», Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, Στ. Κακλαμάνης, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ανθολόγιο κειμένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σ. 43.

στοιχεία εντοπίζονται στη φυσιογνωμία του ομώνυμου ήρωα.²⁴ Ειδικότερα, ο ήρωας παρουσιάζεται με εξωραϊσμένο τρόπο, καθώς φέρεται να έχει υπερφυσικές/μαγικές δυνάμεις («έσφαξα δέκα άλογα μόνον εις την τιμή του», στ. 1612).²⁵

4. Η ρητορική τεχνική των «εκφράσεων»

Η ρητορικών τεχνική των «εκφράσεων», δηλαδή των μακροσκελών, εκτενών περιγραφών είναι ένα χαρακτηριστικό στοιχείο που απαντάται κατά κόρον στις ερωτικές μυθιστορίες της πρώιμης λογοτεχνίας, καθώς και στον επικό/μυθιστορηματικό *Διγενή Ακρίτη*. Γενικά, οι εκφράσεις απαντώνται στη λόγια βυζαντινή λογοτεχνία, στοιχείο που καθιστά σαφές ότι τα πρώιμα δημώδη κείμενα έχουν επηρεαστεί σε μικρό ή μεγάλο βαθμό από τη λόγια παράδοση του Βυζαντίου, η οποία εξελίχθηκε παράλληλα.²⁶

Ωστόσο, οι εκφράσεις των πρώιμων νεοελληνικών κειμένων παρουσιάζουν τα δικά τους, ξεχωριστά γλωσσικά και υφολογικά χαρακτηριστικά. Αρχικά, η γλώσσα τους δεν είναι η λόγια γλώσσα της αυλής των αυτοκρατόρων, αλλά η δημώδης λαϊκή γλώσσα, η οποία είναι απαλλαγμένη από περίτεχνα ρητορικά σχήματα. Η γλώσσα αυτής της περιόδου μπορεί να χαρακτηριστεί μικτή, καθώς παρουσιάζει μια μίξη λόγιων και λαϊκών στοιχείων.²⁷ Συγχρόνως, τα κείμενα είναι γραμμένα σε ιαμβικό δεκαπεντασύλλαβο στίχο, χωρίς ομοιοκαταληξία.

Στα υπό μελέτη αποσπάσματα οι εκφράσεις παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον και χωρίζονται σε δύο κατηγορίες: στις εκφράσεις τόπων/κτιρίων και τις εκφράσεις προσώπων. Από γλωσσικής πλευράς, είναι γραμμένες στη δημώδη γλώσσα, ενώ από υφολογικής πλευράς, παρουσιάζουν πληθώρα σχημάτων λόγου και συσσώρευση σύνθετων επιθέτων και εικόνων, που έχουν ως απώτερο στόχο να δημιουργήσουν ζωντάνια και παραστατικότητα. Στους στίχους 1618-1666 από τον *Διγενή Ακρίτη* περιγράφεται ο χώρος στον οποίο επέλεξε να χτίσει την κατοικία του ο ομώνυμος ήρωας. Συγκεκριμένα, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην ομορφιά του φυσικού

²⁴ Αθήνη, κ.ά., ό.π., σ. 95.

²⁵ «Διήγησις του Αλεξάνδρου», Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, Στ. Κακλαμάνης, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ανθολόγιο κειμένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σ. 53.

²⁶ Αθήνη, κ.ά., ό.π., σ. 70.

²⁷ Αθήνη, κ.ά., ό.π., σ. 135.

τοπίου μέσα από τη συσσώρευση επιθέτων («κατάσκια δέντρη», «ύδατα πανωραία», στ. 1623-1624), αλλά και στην ίδια την κατοικία του («γέφυραν τερπνήν», στ. 1660).

Συνεχίζοντας με τον *Καλλίμαχο*, στο υπό μελέτη απόσπασμα έχουμε την αναλυτική περιγραφή του «δρακοντόκαστρου» μέσα από πληθώρα σχημάτων λόγου. Ενδεικτικά, εντοπίζονται επαναλήψεις («ολόχρυσον στ. 416, «κατάχρυσον» στ. 420), παρηχήσεις του χ και του ρ («ολοχρυσομαργάρωτον κατάχρυσον», στ. 420) και υπερβατά («αλλ' είχεν [...] τους αστέρων δρόμους», στ. 423). Μάλιστα, το επίθετο «χρυσός» που επαναλαμβάνεται συνεχώς απαντάται και στην περιγραφή ενός ναού στη *Διήγηση του Αλεξάνδρου*, όπως φαίνεται από το ακόλουθο παράδειγμα: «είδον ναόν ολόχρυσον», στ. 2627. Η επιλογή αυτού του επιθέτου δεν μπορεί να θεωρηθεί τυχαία, καθώς αναδεικνύει τη μεγάλη αξία των περιγραφόμενων κτιρίων.

Τέλος, στα ανθολογημένα αποσπάσματα από τον *Λίβιστρο και τη Θησιίδα*, οι εκφράσεις δεν αφορούν τοποθεσίες ή κτίρια, αλλά ένα πρόσωπο αρσενικού και θηλυκού γένους αντίστοιχα. Στο πρώτο έργο, ο *Λίβιστρος* περιγράφεται με την παράθεση πολλών επιθέτων στον ίδιο στίχο («άγωρος, επιτήδειος, έμμορφος εις την πλάσιν», στ. 36.), ενώ δεύτερο η ομορφιά της *Ιππόλυτας* αναδεικνύεται κυρίως μέσα από το ρητορικό σχήμα της παρομοίωσης («αυτή έμοιαζε αυγερινόν, έλαμπε ως αστέραν», αρ. 126).

5. Συμπεράσματα

Ολοκληρώνοντας την παρούσα εργασία, κρίνεται σκόπιμη μια ανακεφαλαίωση, όπως προκύπτει από τη μελέτη του λογοτεχνικού τοπίου της περιόδου. Ο γραμματολογικός χαρακτήρας του *Διγενή Ακρίτη* δεν μπορεί να ξεκαθαριστεί πλήρως, καθώς στο έργο συνυπάρχουν επικά και μυθιστορηματικά στοιχεία. Ωστόσο, τα μυθιστορηματικά στοιχεία δεν είναι τόσα πολλά για να εντάξουν το έργο στο είδος της ερωτικής μυθιστορίας, της οποίας ωστόσο θεωρείται άμεσος πρόδρομος. Κοντολογίς, τα έργα της πρώιμης νεοελληνικής λογοτεχνίας, μολοντί συγκροτούν μια δική τους ξεχωριστή παράδοση, φέρουν έντονο το στίγμα της λόγιας βυζαντινής λογοτεχνίας του 12ου αιώνα, στοιχείο που αποτυπώνεται μέσα από τη ρητορική τεχνική των εκφράσεων.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Βιβλιογραφία

Λογοτεχνικά κείμενα

- «Βασίλειος Διγενής Ακρίτης», Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, Στ. Κακλαμάνης, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ανθολόγιο κειμένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σσ. 15-20.
- «Διήγησις του Αλεξάνδρου», Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, Στ. Κακλαμάνης, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ανθολόγιο κειμένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σσ. 47-54.
- «Θησιές», Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, Στ. Κακλαμάνης, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ανθολόγιο κειμένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σσ. 43-44.
- «Καλλίμαχος και Χρυσορρόη», Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, Στ. Κακλαμάνης, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ανθολόγιο κειμένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σσ. 28-30.
- «Λίβιστρος και Ροδάμνη», Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, Στ. Κακλαμάνης, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Ανθολόγιο κειμένων*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005, σσ. 33-37.

Μελέτες

- Στ. Αθήνη, Χ. Δανιήλ, Σ. Σταυρακοπούλου, *Όψεις της Νεοελληνικής γραμματείας από τις απαρχές ως την ίδρυση του ελληνικού κράτους. Εγχειρίδιο μελέτης*, Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, Πάτρα, 2005.
- Βασίλειος Κατσαρός, Μαρία Πέττα, Γιασμίνα Μωυσειδου, Τριανταφυλλιά Γιάννου & Γιώργος Δανέζης, *Γράμματα Ι: Αρχαία Ελληνική και Βυζαντινή Φιλολογία. Βυζαντινή Περίοδος*, τόμ. Γ', ΕΑΠ, Πάτρα, 2001.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!

Δικτυογραφία

Ζωή Γεωργιάδου, «Εισαγωγή» (Για το έργο *Διγενής Ακρίτης*). Διαθέσιμο στο:
<http://georgakas.lit.auth.gr/dimodis/images/pdf/E089.pdf>.

Τασούλα Μαρκομιχελάκη, «Εισαγωγή: Από τον Διγενή στα Άνθη Ευλαβείας: έξι αιώνες ελληνικής δημόδους λογοτεχνίας». Διαθέσιμο στο:
http://georgakas.lit.auth.gr/dimodis/images/Markomixelaki_Eisagogi.pdf.

Απλά και Κατανοητά η Γνώση!